

Waarde lezer,

In onderstaand epistel verhaal ik van mijn herinneringen, uitgebeeld in meestal blauwe, in mijn huid gestoken pigmentformaties, groot of klein, op diverse manieren gemaakt, esthetisch, ruw, helder, wazig. Het zijn alle tekeningen met een verhaal, het verhaal van mijn leven. Beschouw het als een intieme tocht over mijn lichaam van linkerhand naar rechterhand: over de arm, de borst, de nek en de rug, over de linkerdij, binnen- en buitenlangs, naar de linkervoet en vandaar omhoog en wederom via het kruis omlaag, binnen- en buitenlangs naar de rechtervoet en voorts omhoog om via rug, borst, nek en oor, langs de arm afzakkend uiteindelijk bij de rechterhand van schrijver dezès te eindigen.

En dan heb ik het niet over de kleine blauwe stipjes en streepjes die iedere veteraan in ons vak op de linkerhand of, indien men links is, op de rechterhand bezit. Ik bedoel de *unwanted tattoos*, veelal het resultaat van ongeconcentreerd werk of juist het seismografisch verslag van onverwachte trillingen en bewegingen veroorzaakt door een vallend boek, een ontploffende condensator, een plotseling geslaakte kreet of anderszins onaangekondigd onheil waardoor de ijverige en geconcentreerd werkende tatoeëerder, net bezig met het zetten van een verfijnd ontwerp, plotseling moet opspringen. Te denken valt evenzeer aan een dronken idioot die tegen hem oploopt, een bloedgeile vriendin die niet meer kan wachten of een plotselinge beweging van de klant. Hieronder vallen ook de tekenen van het onder tatoeëerders hoogst gevreesde Russische roulette: de per ongeluk verkregen jaap met de eigen machine, die recht vanuit de huid van de klant in de jouwe terechtkomt; een jaap die je ooit je leven kon kosten, je hepatitis-A, -B en -C, lepra, tuberculose, syfilis of aids kon geven, maar in ieder geval een jaap die je deze kleine blauwe souvenirs verschafte. Souvenirs die met name de oudere kunstenaars onder ons bezitten, gepokt

en gemazeld in het handschoenloze tijdperk, in de dagen die ons eigenlijk steeds meer een paradijs toeschijnen, de dagen vóór de apocalyps die kwam met de ontdekking van wat men de *gay killer* aids noemde. Overigens weet ik van geen enkel geval waarin iemand is besmet als gevolg van een dergelijk onverwacht drama.

Maar laat ik het eenvoudig houden. Ik besluit bij dezen dat de reis begonnen is en gun ook deze onbedoelde resultaten als gevolg van dergelijke beroepsrisico's – beschouw het als geuzentekens – de eer van een echte tatoeage.

Op de linkerpink vangt aldus onze reis aan: een kleine, slecht gemaakte, bijna in een vlek veranderde, mij zeer dierbare tatoeage. Hij is gemaakt op het eiland Moorea in de Stille Zuidzee, aan een baai die sinds captain Cook er rondvoer waarschijnlijk nooit is veranderd. Ik was op dit betoverende eiland in de vroege jaren negentig van de vorige eeuw, tijdens de aanvangsdagen van de Frans-Polynesische *tattoo revival*. Die opleving was het resultaat van de wereldwijd toenemende aandacht voor de tatoeage als kunstvorm, op haar beurt aangewakkerd door de hernieuwde opkomst van de westerse tatoeage.

Door westerse invloeden aangetaste oude culturen krabbelden langzaam overeind en grepen – geholpen door betere scholing – terug op het recht hun oude tradities te volgen. Een daarvan is – geloof het of niet – het tot op het bot bevochten recht om te tatoeëren of getatoeëerd te mogen zijn. Door morbide koloniale geesten bedachte wetten met extreme strafmaat haalden ooit de ziel uit de mens, doorbraken de initiatie, vernietigden de orale geschiedenis, de symboliek die gelezen werd uit de tekenen in de onderhuid. Die tekenen verbeeldde de genealogie. Zij vormden een taal met daarbij behorende krachten, een uiting van respect. Deze vaak eeuwenoude kunstvorm, een waar hoogtepunt binnen de lokale cultuur, gold als het hoogste bezit. Tatoeages bepaalden de positie van de drager, maakten hem een lid van zijn gemeenschap en van de raad van wijzen, zoals bijvoorbeeld de Matai op Samoa, en gaven hem aldus het recht door beraad en overleg richting te geven aan de kwaliteit van het leven. Tatoeages werden met toestemming van deze mannen vervaardigd in een uiterst pijnlijk ritueel en gaven uitleg over het persoonlijke leven van de drager, over zijn voorvaderen, avonturen, oorlogen en verre tochten.

Met het verbod op tatoeages dreigde die kennis langzamerhand te verdwijnen. Gelukkig maakten Franse en Amerikaanse onderzoekers in de jaren van 1970 en 1980 een aantal reizen naar de Stille Zuidzee om de laatste traditionele tatoeëerders te ontmoeten en hun motieven en werkwijze te documenteren. Gestimuleerd door tattooogrootheid Lyle Tuttle deed antropoloog Leo Brereton in 1977 onderzoek op Yap en ging later dat jaar naar Borneo. De Filipijns-Amerikaanse kunstenaar Leo Zulueta, die zijn jeugd op Hawaï had doorgebracht en door Ed Hardy in het vak was getrokken, kreeg in dezelfde tijd grote interesse in de traditionele motieven uit Borneo, Yap en Oceanië en werd later bekend als *father of modern tribal tattooing*.

Door hun bezoeken aan deze landen gingen lokale kunstenaars juist kijken in de Verenigde Staten. En zo beïnvloedden die mensen elkaar en kreeg de lokale bevolking op de eilanden weer oog voor de eigen tradities. Zo zie je langzamerhand weer van plantvezels (*tapa*) gemaakte kleding met motieven, traditionele culinaire lekkernijen, waaronder het voortplantingsorgaan van de paloloworm of koraalworm (de wormen worden eens per jaar rond november/december gevangen wanneer zij zich massaal in het water manifesteren tijdens het laatste kwartier van de maan en worden vervolgens rauw met een klein uitje op een toastje, of een variatie daarop, gegeten) en het houten hoofdkussen dat wat comfort biedt bij een middagtukje in een open hut op het heetst van de dag. En zo kon ik mij tijdens mijn bezoek aan Moorea dan ook een traditionele Polynesische tatoeage laten aanmeten, gelegen op een vloer van grote en kleine lavablokken. Grote, stevige schoonheden met bloemen in het haar en volgehangen met jengelende kinderen waaierden mij onverstoord frisse lucht toe terwijl naast mij wat oudere heren een uiltje knapten naast een stapel uit palmbiad vervaardigde matten die dienden als betaalmiddel.

Ik zou misschien iets meer geconcentreerd van tattoo naar tattoo moeten werken en minder moeten afdwalen, maar de passie aangaande het gegeven onderwerp doet mijn ADHD-gedreven herseninhoud heen en weer schieten. Ik vertrouw erop dat de data in mijn hoofd met wat redigeren van bv Neerlandica en gecheckt en aangevuld door mijn gerespecteerde uitge-

ver, op zijn plaats mogen komen. Aldus, waarde lezer, veroorloof ik mij de gedachte dat de door mij geboden inzichten wellicht de moeite waard zijn en besluit ik bij dezen de lezer niet te sparen en mee op reis te nemen en te voorzien van al hetgeen omhoog borrelde tijdens alle, volstrekt vrijwillig ondergane pijnigingen die dergelijke inkt-ejaculaties in mijn lichaam hebben veroorzaakt. Zo vormde zich op het derde kootje van de linkerpink, geteld vanaf de nagel, de eerste tatoeage waarvan ik u deelgenoot wil maken: een schildpadje zwemmend in de zee bij ondergaande zon.

Het kleinood is gemaakt met een taperecordermotortje, gemonteerd in wat heet de *jail house tradition*. Taperecordertjes, elektrische tandenborstels, scheerapparaten en soortgelijke machientjes worden op een omgebogen schoenlepel of op een verhitte en daarna haaks gebogen plastic tandenborstel vastgezet. Vervolgens lijmt men een aantal naalden tegen elkaar en bindt deze aan een satéstokje. Een stuk metaal van een kleerhangertje is aan de onderste helft van een oude ballpoint bevestigd en geleidt de energie die wordt aangedreven door een snorrend motortje naar een vliegwieltje dat de draaibeweging omzet in de heftig op en neer bewegende naalden. Alles is snel te maken en vooral snel uit elkaar te halen om het zo te verbergen voor de betreffende toezichthouders op de *do's and dont's* die de institutieregels met zich meebrengen.

In het zwarte lavazand schetste Tavita met een stok het ontwerp plusminus zeven keer vergroot: zon, zee, schildpad; snorrend als een oude kofmolen boorde de naaldformatie zich in mijn pink, close-up gefilmd door documentairemakers mee op reis, voor een AVRO-productie die het bracht tot 'meest bekeken product in zijn soort', getiteld: *Close-up: de kunst van de tatoeage*.

Deze tatoeage, hoe klein dan ook, vormt een toepasselijk begin van mijn collectie. Gezet op Moorea, een van de Polynesische eilanden, waar het woord 'tatau' mogelijk zijn oorsprong heeft. In vroeger dagen werd de tattoo nog met de stok ingeslagen, tikkend op een klein apparaatje met aan het uiteinde een kammetje met scherp geveilde puntjes van ivoor, afkom-

stig van de slagtaand van een varken. De naalden werden gedrenkt in een roetpapije dat gemaakt was van de *kokoei* of *candle nut*. Het ritme van de tikstok deed captain James Cook denken aan het reeds bestaande Engelse 'tattoo', etymologisch zijn herkomst vindend in onze eigen taal, 'taptoe', een roffel op een trom die vroeger in militaire kringen de sluiting van de pomp aankondigde: de tap ging toe. Cook verving dan ook het Polynesische 'tatau' door dit Engelse woord. Zowel 'taptoe' als 'tattoo' zijn beide nog steeds in gebruik voor bijeenkomsten van bijvoorbeeld militaire bands en fanfares: de taptoe Delft, de tattoo Edingburgh.

Het naast Moorea gelegen eiland Tahiti is een landmark in de geschiedenis van de moderne tatoeage. De bemanning van de HMS Bounty, onder tucht van de legendarische captain William Bligh, gaf zich over aan de kunsten en geneugten van dit paradijs. Dat was in het jaar 1789. Tachtig procent van deze lieden liet zich hier onderhuids verfraaien zoals de zeemanstraditie dat wil: als bewijs van een verre reis, een herinnering aan het contact met vreemde beschavingen.

Wegens vermeend wanbeleid werd Bligh door het merendeel van zijn bemanning met een kleine sloep overboord gezet om wonderwel na zeven-enveertig dagen varen en slechts in het bezit van een kwadrant en een zakhorloge, de kust van Timor te bereiken. De bemanning nam zijn toevlucht op het geïsoleerd gelegen eiland Pitcairn, alwaar het merendeel door de Britse regering niet veel later werd opgepikt om thuis te worden berecht. Nakomelingen van deze muiters en Tahitianen wonen nog steeds op het eiland. De nauwkeurige beschrijving van de muitende zeelieden door Bligh, overgedragen aan de Engelse admiraliteit, doet zelfs verslag van de vele tatoeages van muitersbaas Fletcher Christian, inclusief ontwerp en plaats op het lichaam.

Aldus werd onze kennis omtrent deze verre beschavingen gevormd en geïllustreerd door dergelijke kleurrijke reisbeschrijvingen en door op deze reizen meegebrachte menselijke 'exemplaren', die als kannibalen en koppensnellers met hun vol getatoeëerde lijven in rariteitenkabinetten – de voorlopers van onze huidige etnografische musea – tentoon werden

gesteld. Hoe smulde men van deze ontdekkingen indien het 'specimen' na introductie aan bijvoorbeeld de notabelen van die tijd, inclusief koningshuizen en vroege wetenschappers, langzaam verder afzakte richting kermissen en freakshow. Niet zelden vonden zij de dood door blootstelling aan virussen die in het paradijs niet voorkwamen en waartegen zij geen weerstand hadden opgebouwd. Syfilis, pokken, koorts en verkoudheden teisterden het paradijselijke lichaam dat, eenmaal terug in het vaderland, het eigen volk praktisch volledig uitdunde. Een illustratie voorbeeld is de indrukwekkend getatoeëerde 'prins' Omai, een berooide adellijke bewoner van het Polynesische eiland Raiātea, die met bewondering de komst van de eerste ontdekkingsreizigers gadesloeg en hen overhaalde hem in 1773 mee te nemen naar Europa. Twee jaar lang was hij een geziene gast aan het hof van koning Edward III en diens entourage. Uiteindelijk werd hij wegens zijn te grote aantrekkingskracht op het vrouwelijke geslacht naar huis gezonden. Terug in zijn vaderland fungeerde hij als tolk tijdens Cooks tweede en derde ontdekkingsstocht in de Pacific. Zijn Europese ervaringen maakten een succesvolle terugkeer in zijn eigen samenleving echter onmogelijk en nog voor zijn dertigste levensjaar legde hij het loodje, volgens sommigen door een virale infectie, volgens anderen vermoord door jaloerse eilandbewoners. Sinds die dagen zijn de woorden 'tattoo' en 'tatoeage' algemeen in zwang geraakt en verdween het alhier in gebruik zijnde prachtige woord 'prikschilderen'.

Tijdens een later verblijf op Samoa is vanaf de nagels op iedere vinger van mijn linkerhand een rij van kleine V-vormige tekens getatoeëerd door Petelo Suluape. Tatoeage is zo oud als de mensheid zelf, en wordt wereldwijd toegepast als medicijn of preventie tegen kwalen als artritis, zoals in dit geval bedoeld is. De V symboliseert de fregatvogel, een krachtige vogel die verder uit de kust durft te vliegen dan vele van zijn gevleugelde vrienden. Wanneer vissers ergens in de immense watermassa van de Stille Zuidzee een fregatvogel zagen, wisten ze dat land nooit ver weg was.

De V's worden gevolgd door een rij van acht kompasrozen, van links naar rechts over de breedte van de hand geplaatst. Daaronder een rij van

met de punten bijeen geschakeerde V's die een Samoaans slaapkussen (houten neksteun) vormen, acht in getal. Het geheel is prachtig van lay-out en ritme.

Ik kwam dit ontwerp voor het eerst tegen op de huid van een eerstehulparts van het Apia Samoa Medisch Center, waar ondergetekende op een eerdere reis op bezoek was ter behandeling van een enorme inflammatie van zijn dij na een groot aangebrachte traditionele tatoeage. De V-tattoo als medicinale toepassing wordt niet meer gebezigd, hetgeen mij heeft doen besluiten deze aan mijn verzameling toe te voegen. Ik heb het uitzonderlijke voornemen dit juweel na mijn dood te laten verwijderen en conserveren voor mijn collectie, als vel of met hand en al in formaline gedompeld en getoond in helder glas. Het aanbrengen, zeker de tikken op de vinger, was zeker niet zonder prijs, een hoogte- of liever dieptepunt vindend dicht bij de nagelriemen. Vergelijk het met een voor ieder bekend huishoudelijk ongeluk: de vinger tussen de deur. Klap vooral niet in de handen na het tatoeëren. Het helingsproces kenmerkt zich doordat de aangebrachte vormen dagenlang dik, hard en opgezwollen millimeters boven de hand uitsteken en alleen verdwijnen door massage van de gezwollen plek. Deze Samoaanse handtattoo is ongetwijfeld een hoogtepunt in mijn collectie.

Verlaten we nu de hand en verleggen we ons blikveld naar de pols en onderkant van de linkerarm, dan treffen we daar een geheel door mijzelf in een vroeg stadium van mijn tattoocarrière gemaakt ontwerp. Zelftatoeage is geen sinecure. Men dient de huid op de arm strak te spannen door deze schrap te zetten op een niet al te glad oppervlak. Zodoende kan men met de muis van de rechterhand, die de tattooomachine hanteert, het vel verder opspannen en tegelijkertijd bewerken. Het was mijn eerste machine, waarmee ik een ontwerp prikte uit het schetsboek van Japans' belangrijkste prentkunstenaar Hokusai, wiens *The Great Wave* even bekend is als *Het Straatje* van Vermeer. Het werd een *fu-dog*, oftewel een jonge draak. Zijn kop begint boven de pols en lichaam, poten en staart draaien zich rond mijn onderarm. De tatoeage is gemaakt met de kennis en vaardigheid van een amateur; te veel detail, te kriegelig, maar toch vormt ze een van mijn gewaardeerde illustraties. Hij wordt omringd door pioenrozen en windvannen, niet geheel af en niet geheel zoals bedoeld en ook deze zijn omgeven door vijftien kleine streepjes en krulletjes. De laatste zijn aangebracht als experimenten van naaldcombinaties of om een aangekochte machine te testen. Onder in de pols was nog ruimte voor de plaatsing van een konijn, opnieuw een ontwerp van Hokusai en wederom door mijzelf uitgevoerd.

In de staart van de *fu-dog*, halverwege de binnenkant van de onderarm, is een zwarte balk zichtbaar die de naam van een vrouw aan het oog onttrekt. Het betreft mijn tweede echtgenote, Patricia Steur, weg geblokt in een vlag van moralistisch besef, met als excuus de net geboren kinderen te sparen voor verwarring die een andere naam dan die van hun moeder Jacqueline, echtgenote nummer drie, zou kunnen geven. *Tattoos last longer than romances* en Patricia ging op in de ruimhartig over haar naam gespoten inkt. Net daarboven prijkt de door 'oldtimer' Ronnie Ackers aangebrachte